№ 18 Փետրվարի 5 (17) **1882** Փետրվարի 5 (17) № 18

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:
Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հրդեհների առիթով:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Բաթումից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Հիմա են խոստովանվում:

ՀՐԴԵՀՆԵՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

—

Փետրվարի 3-ին պ. Շաքուրովի տանը պատահած հրդեհը մեր մէջ ծնեցնում է հետևեալ մտածմունքները:

Զարմանալի անզգուշութիւն է թոյլ տալ դեղերի, դիւրավառ նիւթերի պահեստներ բանալ քաղաքի կենտրօնում, այն ինչ ամեն տեղ և նոյն իսկ օրէնքի զօրութեամբ, պարտաւորիչ է այդ տեսակ պահեստներ բանալ քաղաքից դուրս, կամ գոնէ կատարելապէս առանձնացած տներում: Աւելի էլ անհասկանալի է որ մի տան մէջ, որի ստորին յարկում կայ մի այդ տեսակ դիւրավառ նիւթերի ահագին պահեստ, զետեղել են մի այնպիսի նշանաւոր հաստատութիւն, ինչպէս նահանգական վարչութիւնը:

Անշուշտ նահանգական վարչութեան թղթերից շատերը այժմ կորած կը լինեն:

Մի քանի խօսք էլ մեր քաղաքային վարչութեան վերաբերութեամբ: Հրդեհի ժամանակ բանում էր տեղական արսենալին պատկանող շոգե-ջրհան, որ հրամայել էր բերել տալ փոխարքայի Պաշտօնակատարը:

Այդ շոգեմեքենային, որ ահագին ոյժ ունի, պարտական է հրաշէջ վարչութիւնը որ հրդեհը չը կարողացաւ տարածվել ոչ այրվող ամբողջ տան մէջ, ոչ էլ մօտակայ շինութիւններին:

Այդ մեքենան արժէ 11,000 րուբլի, ինչպէս մեզ ասեցին: Ճշմարիտ է, մասնաւոր անձի համար դա գուցէ մտաչելի գումար չէ, բայց միթէ մեր քաղաքային վարչութիւնը չէր կարող առնել քաղաքի հաշւով մի այդ տեսակ մեքենայ:

Ուրիշ կողմից այդ տեսակ մեքենայ գործածելու համար անհրաժեշտ է ամեն տեղ ջրանցքներ ունենալ: Բաղդաւորապէս հրդեհը պատահեց այնպիսի տեղ, որտեղ ջուրը առատութեամբ կար. մի կողմից պ. Կորգանով բաց արաւ իր ջրանցքը հայոց եկեղեցու առջև և այդպիսով միջոց տուեց հրաշէջներին առատութեամբ ջուր ունենալ, իսկ միւս կողմից ջուրը թուլուխներով անդադար բերում էին Արծրունու գալլերէայի աւազանից, որտեղ նոյնպէս ջուրը անսպառելի է, քանի որ դա միշտահոս աղբիւրի ջուրն է:

Այստեղ մարդս ակամայ ինքն իրան հարցնում է. երբ կը լինի որ մեր քաղաքը սեփական ջրանցքներ կունենայ և ի՞նչ է պատճառը որ երբ հարկաւոր է, միշտ դիմում ենք Կորգանովի ջրին, իսկ երբ վտանգը անցնում է, դարձեալ արհամարհանքով ենք վերաբերվում դէպի այդ օգտաւէտ և գեղեցիկ ձեռնարկութիւնը, և չենք կամենում քաղաքի հաշւով դրամական օժանդակութիւն տալ Կորգանովին, որպէս զի իր ջուրը Թիֆլիսի բոլոր փողոցներով անցկացնի, այլ կամ ոչինչ չենք անում, կամ անպատճառ ուզում ենք օտար ձեռնարկողներին հրաւիրել մեր քաղաքում ջրանցքներ շինելու համար:

Տարիներով պ. Կորգանով ամեն ջանք ու աշխատանք է գործ դրել քաղաքին առատ և մի և նոյն ժամանակ մաքուր ջուր տալու,—բայց մեր քթի տակ եղածը մենք անտես ենք առնում և երազների ետևից ենք վազում:

Այդպիսով մնում ենք միշտ առանց ջրանցքի:

Ժամանակ է մտածել ամենաանհրաժեշտ քաղաքային պէտքի մասին, ջ ր ի մասին, նախ քան յափշտակվել երկրորդական և աւելի շռայլութեան առարկաներին պատկանող ձեռնարկութիւններով, ինչպէս ձիաքարշ երկաթուղին կամ քաղաքային տունը, քաղաքային մեծ թատրոնը և այլն:

Այդ ամենն էլ շատ լաւ, գեղեցիկ և օգտաւէտ բաներ են, նրանից պէս շատ ուրիշ նոյնքան գեղեցիկ և օգտաւէտ բաներ կան աշխարհիս երեսին,—բայց ամենից անհրաժեշտը, որի մասին ամենից առաջ պէտք է մտածէինք, որ ամենից առաջ պէտք է իրագործէինք, դա ջրանցքն է, որ մեզ կը տար մաքուր ջուր խմելու համար և առատ ջուր հրդեհների դէմ մաքառելու համար:

Ժամանակ է, կասենք մենք մեր Դումային, վերջապէս մտածել իրականութեան վրայ, հոգալ իրական, ամենաանհրաժեշտ պէտքերի համար:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

—

Յունվարի 25

Հայերի վաճառականութիւնը սկզբից այնպիսի անհաստատ դրութեան մէջ է եղել, որ մինչև այժմ մի յառաջադէմ քայլ չեն արած համեմատելով ուրիշ վաճառական ազգերի հետ: Հնդկաստանի վաճառականութիւնը ընկաւ հայերի ձեռքից, երբ աւելի զարգացած անգլիացիք սկսեցին մրցել: Կ. Պօլսի հայ վաճառականութիւնը նախկին տարիներում աւելի ծաղկեալ վիճակի մէջ էր, քան թէ այժմ, որովհետև բացի հրէաները սկսեցին ուժգին կերպով յոյները մրցել վերջերումս: Եօթը ութ տարից առաջ Կովկասի առևտուրը Մարսէլի հետ աւելի ուժգին էր և աւելի սերտ վաճառականութիւն ունէին սկսած հայերը, բայց յետոյ յոյները սկսեցին մրցումն և անցաւ նրանց ձեռքը: Հայերը ունէին 3 հատ սեփական շոգենաւեր, բայց մի քանի տարի չը կարողացան բանեցնել և ծախեցին ֆրանսիական Պակետ ընկերութեանը, այն պայմանով որ մինչ մի յայտնի ժամանակ իրենց ապրանքը պակաս վարձով հասցնի փոթի-Մարսէլ: Այն ինչ, յոյները, հրէաները ամեն քաղաքներում ոտք կոխելուն պէս վաճառականութիւնը անցնում է նրանց ձեռքը և այնուհետև ոչինչ մրցութիւն նրանց չէ կարողանում վնասել: Մի յոյն Րօզօկոնակի՝ բացի իր քանի մի գործարաններից, ահագին սեփական շոգենաւերով մրցում է «Րուսկօե Օբշչեստվօ» շոգենաւական ընկերութեան հետ Սև ծովի վրայ: Տեսնում ես մի հրէայ կապալով վերցնում է ինքը կամ ընկերական ակցիաներով երկաթուղու մեծ գծերի շինումն և լաւ յաջող կերպով վերջացնում է յանձնառած գործը:

Թիֆլիս-Բաքուի երկաթուղու գծի բոլոր շինողների մեծ մասը հրէաներ են, կամ Ռուսաստանի խորքերից եկած ռամիկներ, նոյնը կը տեսնես այժմ Բաթում-Սամտրեդիի գծի վրայ, ուր ոչ մի հայ չէք տեսնի: Այն ինչ մեր Թիֆլիսի հայը սառնութեամբ և կարծես ծաղրելով է նայում այդպիսի հսկա և վստահաւոր գործի վրայ, իսկ քարվանսարաներում թախված գաւառացի վաճառականները գիտեն պարապ նստել և միայն աղաղակելով առ Աստուած «քեսատութեան» վրայ են գանգատվում: Հայը վաճառականութեան մէջ դեռ չունեցաւ ոչինչ ինքնուրոյն հնարագիտութիւն, նա միայն լաւ նմանվել գիտէ: Աշխարհիս երեսին դեռ հայ չունեցաւ մի հաստատ ընկերութիւն—վաճառականական, տնտեսական կամ երկրագործական: Հայ անհատը որքան խելօք է իր համար, այնքան ոգէտ և անշնորհ է, երբ ընկերութեամբ ի միասին գործելու է:

Տեղիս օրական խնդիրը այժմ յոյն գաղթականներն են, որը առիթ տուեց ինձ այս նամակը գրել:— Անցեալ ամսին Անատոլիայից գաղթեցին մօտ 3500 հոգի յոյներ Թիւրքաց բարբարոսութիւնից ազատվելու համար և զետեղվեցան Բաթումում, ուր պիտի բնակվեն մինչ մարտ ամիսը և այնուհետև պիտի քոչեն բնակվելու Կարսի նահանգում: Հէնց որ դրանք գաղթեցին տեղս, յոյները տեսնելով դրանց ողորմելի վիճակը, խակոյն օգնութիւն հասցրին ամեն տեղից: Փող ժողովեցին այս տեղ, հեռագիրներ ուղարկեցին շատ յոյնաբնակ քաղաքներ հարուստ վաճառականներին, ամեն կողմից օգնութիւններ հասան. Օդեսայից ամեն շոգենաւով հազարներ են գալիս. մի յոյն վաճառական միայն 3000 րուբլի ուղարկեց: Րօզօկոնակի հարուստ յոյնը բացեց իր ամբարը և մեծ առատութեամբ ուղարկում է սիմինդր. ուր տեղիս նահանգապետի հոգացողութեամբ բաժանվում է նրանց: Տեղիս բոլոր յոյները զբաղվեցան այդ գաղթականներով և հարց զարթեցրին թէ ինչը կարող էր դրանց ստիպել, որ գաղթում են այսպէս հեռաւոր տեղ, ինչպէս Կարսի նահանգը. սկսեցին քարոզել, համոզել որ յետ դառնան իրենց նախնի հայրենիքը, հեռագրեցին, իմացում տուեցին ուր հարկն է և արդէն հասել են իրենց նպատակին,—այն է դրանց ուղարկել իրենց ծախքով Յունաստանի նոր ձեռք բերած երկիրը և այնտեղ բնակեցնել: Այդ մասին, ինչպէս լսեցի, արդէն աւստրիական Լօյիդ ընկերութեան հետ խօսակցում են, առաջարկելով 15,000 րուբլի դրանց բոլորին Յունաստան հասցնելու համար: Այս դէպ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԻՄԱ ԵՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆՎՈՒՄ

—

Ընթերցողը կը գտնի «Մշակի» ներկայ համարում Թիֆլիսի բարեգործական ընկերութեան խորհրդի կողմից և խորհրդի նախագահ պ. Անանեանցի անունով ստորագրված պատասխանը մեր № 14 մէջ տպված «Զարմանալի դատողութիւն» վերնագրով առաջնորդող յօդուածին:

Հարցը բացատրելու համար յիշենք մօտակայ անցեալը: Մենք, ընկերութեան ժողովի առաջին նիստերում առաջարկեցինք մոցնել ընկերութեան կանոնադրութեան մէջ մի յօդուած, որի իմաստով ընկերութիւնը իրաւունք կունենար օգնել հարկաւոր դէպքում ամեն հային, առանց կրօնի խտրութեան: Մեր առաջարկութիւնը նախ ընդունվեցաւ, իսկ ընդհանուր ժողովի հետևեալ նիստում կրկին ջնջվեցաւ կանոնադրութենից: Ընկերութեան անդամներից ոմանք հրապարակաւ հաւատացնում էին թէ աւելորդ է մոցնել «առանց կրօնի խտրութեան» խօսքերը, քանի որ ընդհակառակն ա- [illegible] պէտք է համարենք: Բայց երբ մենք շարունակեցինք պնդել կանոնադրութեան մէջ այդ խօսքերը մոցնելու անհրաժեշտութեան վրայ, նոյն պարոնները, որոնք սկզբից հաւատացնում էին թէ իրանք Գրիգոր Արծրունուց էլ ազատամիտ են, քանի որ միմիայն հայ ասելով ոչինչ խտրութիւն չեն դընում այս և այլ կրօնների մէջ, յանկարծ իրանց երեսից դիմակը հանեցին և սկսեցին բարձրաձայն աղաղակել ժողովի երկրորդ նիստի ժամանակ թէ «մենք ինչ պարտաւոր ենք կաթօլիկին, կամ բողոքականին օգնելու:»

Այդ ժամանակ մենք հասկացանք թէ նրանց առաջվայ խօսքերը ն գ ո ւ ի տ ո ւ թ ի ւ ն էր:

Մենք ձևակերպեցինք մեր առաջարկութիւնը հետևեալ կերպով: Նախ՝ մեզանից շատ առաջ հիմնված Բաքուի Մարդասիրական ընկերութիւնը մոցրած ունի իր կանոնադրութեան մէջ «առանց կրօնի խտրութեան» խօսքերը, ուրեմն մեզ համար ամօթ կը լինի յետ մնալ մինչև անգամ այդ հին ընկերութենից կրօնի համբերողութեան սկզբունքի մէջ և երկրորդը որ ամեն ընկերութիւն իրաւունք ունի կատարել իր կանոնադրութիւնը միայն այն սահմանների մէջ, որոնք որոշ կերպով գծագրված են իր կանոնադրութեան մէջ, որ և հաստատվում է կառավարութենից: Դիցուք, ասում էինք մենք, [illegible] կերպով թէ կլուբի անդամներ կարող են լինել երկու սեռի անձինք և կառավարութիւնը այդպէս էլ հաստատեց այդ կանոնադրութիւնը,—այն ժամանակը կլուբը իրաւունք էլ չի ունենայ ընդունել կանանց իր անդամների թւում: Այդպիսով եթէ Բաքուի Մարդասիրական ընկերութեան կանոնադրութեան պէս նոր կանոնադրութեան մէջ չի յիշվի որ ընկերութիւնը իրաւունք ունի օգնել ամեն հային, առանց կրօնի խտրութեան, ընկերութիւնը իրաւունք էլ չի ունենայ, օրինակ, հիմնել հայերէն լեզուով մի դպրոց Ղարաբաղի հայ-մահմեդականների մի գիւղում: Իսկ եթէ մոցնէր մեր առաջարկած խօսքերը, և կանոնադրութիւնը այդպէս էլ կը հաստատվէր, ինչպէս հաստատվեց կառավարութեան կողմից Բաքուի ընկերութիւնը, այն ժամանակ նա իրաւունք կունենար լուսաւորութիւն տարածել և այլադաւան հայերի մէջ առանց, ի հարկէ, նրանց կրօնին դիպչելու: Դրանից պարզ երևում է թէ մեր գաղափարը աւելի լայն էր, իսկ ընկերութեան ներկայացուցիչների, կամ հիմնողների, աւելի նեղ, սահմանափակ, յետադէմ, անհեռատես, ուրեմն միջնադարեան:

Այդ տեսակ ճշմարտութիւն յայտնել, նշանակում է փաստ, իրողութիւն հաստատել և ոչ թէ հայհոյանք թափել: Երկրորդ ճշմարտութիւնն [illegible] հիմնողներից մի քանիս արդէն միմեանց դէմ բոլոկեցին ինտրիգաներ վարել, միմեանց մէջ կռուեցան այն աստիճան, որ միմեանց դէմ թափում էին հասարակութեան մէջ ամենաստորին հայհոյանքները,—մէկը հրաժարվում էր ներկայ գտնվել ժողովին, որովհետև միւսն էր նախագահում և այլն....

Կարծում ենք որ այդ տեսակ իրողութիւնների յայտնելը, կամ մերկացնելը, թէև կարող է անախորժ երևալ խորհրդի անդամներին, բայց իրողութիւնը՝ հայհոյանք չէ....

Եւ ահա այժմ խորհուրդը պ. Անանեանի ստորագրութեամբ յայտնում է թէ «ընկերութեան նպատակն է օգնել այն ամեն մարդուն, որ իրան հայ է համարում, ուշք չը դարձնելով նրա կրօնական համոզմանց վրայ:»

Եթէ այդ է ընկերութեան նպատակը, ինչի այդ նպատակը արձանագրված չէ կանոնադրութեան մէջ: Նպատակը միշտ որոշ կերպով արձանագրվում է ընկերութեան կանոնադրութեան մէջ: Հարցը դրա մէջ չէ թէ խորհրդի այժմեան անդամների և նրա նախագահի անձնական համոզմունքը ինչ է,— մի քանի տարուց յետոյ ընկերութեան խորհրդի անդամները և նախագահը կը փոխվեն,—հարցը դրա մէջն է թէ ընկերութեան կանոնադրութիւնը [illegible]

քը առիթ տւեց յոյներին մտածել, որ բոլոր Անատօլիայի յոյներին գաղթել տան Յունաստան: Այդ ճարպիկ և խելացի ազգը ամեն բանին ընդունակ լինելով, անում է բոլոր զոհաբերութիւն իրեն հայրենիքի համար, ուրեմն կասկածելի չէ, որ կը յաջողեցնէ իր և այդ նպատակը: Որքան հայերս ջերմեռանդ ենք դէպի եկեղեցին, այնքան յոյները մոլեռանդ են դէպի իրենց ազգը: Թէ Կ. Պօլիս և թէ հէնց այստեղ անզարգացած յոյն կաթօլիկի եմ հանդիպած, որ ամենաջերմեռանդ ազգասէր է: Մի յոյն կաթօլիկ ստորագրում է իր ազգանունը և առաջին խօսքը գրում է «յոյն» այս ինչ. Նահանգապետը հարցնում է. ինչի անպատճառ յոյն բառը սկզբէն գրում էք, պատասխանը՝ թէ՝ մինչ սրանից լաւ տիտղոս կարող եմ ունենալ քան յոյն անունը: Եթէ մի Թիֆլիսցի հայ տեսնէր, թէ ինչպէս են վարվում տեղիս յոյն աղքատ վաճառականները յոյն գաղթականների հետ, ինչպէս հոգս են տանում նրանց վրա—անպատճառ կը կարմրէր: Ի՞նչ եղան Անատօլիայից գաղթած հայերը Սուխումի շրջակայքում. նրանց կէսը չը մնաց, բայց հայերս ինչպէս օգնեցինք նրանց:

Այժմ իսկ Բաթումի մասին:—Բաթում-Սամտրեդիի երկաթուղու գիծը յայտնի է որ օգոստոսին պիտի անպատճառ պատրաստ լինի. դորա հետ միասին, ինչպէս լսեցինք, պատրաստ պիտի լինի և Թիֆլիս-Բագուի գիծը, ուրեմն Բագուն միանում է Բաթումի հետ երկաթուղու գծով 6 ամսից յետոյ: Անկասկած պիտի ասենք, որ մեր Կովկասի վաճառականութեան առաջ գնալու մեծ զարկ կը լինի, աչքի առաջ ունենալով Բագուի մեծ քանակութեամբ նաւթը և Կովկասի ուրիշ մթերքները, որոնց պահեստը հարաւային Ռուսաստան և արտասահման ուղարկելու համար պիտի լինի անշուշտ Բաթումը:

Բաթումը իբրև բնական նաւահանգիստ քաղաք, ունի իր գովելի ամեն յարմարութիւնը. միանալով երկաթուղու գծով Բագուի հետ,—դառնում է մի հատուկ միջնորդ քաղաքը Անդրկովկասի, հարաւային Ռուսաստանի և արտասահմանի առևտուրի համար: Արտասահմանի առևտուրը կը կենտրոնանայ Բաթումում Անդրկովկասի համար, թէ տրանզիտ և թէ մաքս վճարած ապրանքի, որովհետև որպէս պորտօ-ֆրանկօ ընդունում է իր մէջ ապրանքը առանց մաքսի: Թէև ներկայումս տրանզիտ ապրանքի ուղարկելը Բաթումից թոյլ տւած չէ, բայց երկաթուղին շինվելուն պէս այդ արտօնութիւնը կը տրվի, որովհետև երկաթուղին անմիջապէս շոգենաւից կամ ընկերութեան պահեստից ընդունում է ապրանքը, որը շատ նպաստում է մաքսային կանօնների բոլոր հսկողութեանցը: Վաճառականի օգուտն շատ նպաստաւոր է, որ կարող է մեծ գումարի ապրանք ունենալ Բաթումում առանց մաքս վճարելու և իր ուզած ժամանակը իր կարիքին համեմատ մաս մաս մաքս վճարելով, դուրս հանել ապրանքը. սորանով նրա կապիտալի պրօցենտը թեթևանում է, բացի դրանից միջոց է տրվում վաճառականին ծախել իր ապրանքը տրանզիտ Բաթումի իր պահեստում, ուրեմն իր պահեստը թէ առևտուրի տուն է Բաթումում և թէ պահեստ է դուրս հանելու համար ուզած տեղը: Հարաւային Ռուսաստանի հետ վաճառականական յարաբերութեանը նոյնպէս Բաթումը աւելի յարմարաւոր է քան Փօթին. ինչու:—Ապացուցված է, որ Փօթիի նաւահանգիստը, որը դեռ շինվում է, եթէ բոլորովին պատրաստ էլ լինի, շոգենաւը չէ կարողանում ազատ մտնել, մինչև ծովը բոլորովին հանդիստ չը լինի, որովհետև նաւահանգստի կողմերը ծովը միշտ ալեկոծվում է: Աւելացրու սրա վրա և այն կասկածը, որ յայտնի է թէ այդպիսի ճահճոտ և աւազոտ տեղի վրա շինած նաւահանգիստը չէ կարող աներկիւղ լինել: Կան մարդիկ, որ յայտնում են թէ՝ ապրանքը Փօթիով ուղարկելը աւելի մօտիկ լինելու համար, քան Բաթումի գծի վրայով աւելի պակաս քրէհ կունենայ: Եթէ այդ ամենաչնչին զանազանութեան վրա վաճառականը պիտի ուշադրութիւն դարձնէ, թող չը մոռանանք և այն, որ Փօթիի նաւահանգստի շինելը տասը միլիոնէն անցել է, ումից պիտի վճարվի այդ գումարը, եթէ ոչ ապրանքի տուրքից կամ այլ և այլ նաւերից, որոնք պիտի օգուտ քաղեն այդ նաւահանգստից: Նորերումս քանդվեցան Փօթիի նաւահանգստի երկու գլխաւոր սպաւէրը, որոնց վրայից ընկնելով 2 ահագին կրանը (շոգեշարժ մեքենայ, որ մեծ ծանրութիւնները կրում էր և դարսում ծովի յատակին), խորտակվեցաւ ծովի մէջ և անհետացաւ. «Բաքուշկա» շոգենաւը վնասվեցաւ, վնասը 4 միլիոնի է համնում: Հետևապէս Փօթին իր այժմեան փոքր առաւելութեամբ շատ կը գիջանի Բաթումին: Իսկ Բաթումը վերյիշեալ յաջող յարմարութիւնները ունենալով, մեծ նշանակութիւն կունենայ մեր Անդրկովկասի վաճառականութեան համար: Այժմէն իսկ մեծ փոփոխութեան է ենթարկված Բաթումը. բազմաթիւ շինութիւններ են շինվել, մագազիններ, պահեստներ, տներ և այլն: Տեղիս շարժողութիւնը և վաստակը այժմ կայանում է հող առնելում, ծախելում, և շինութիւններ շինելում: Բոլոր հաստատ քարաշէն շինութիւնները իրանց արժողութեան 25% օգուտ են տալի, իսկ փայտեայ և քարէ շինութիւնները, որ տեղացի թուրքերը շինում են իրանց հին սովորութեան համեմատ, տալիս են արժողութեան մօտ 40% օգուտ:» Հողը օր աւուր աւելցնում է իր գինը: Մի տեղ, որ գնվեցաւ քառակուսի սաժէնը 1 ռուբլ, մի ամսից յետոյ ծախվում է 3—5 ռուբլ, երբեմն և 10 ռուբլով: Երկաթուղու կայարանի մօտ հողերը աւելի առաւելութեամբ են ծախվում, 10 կ. գնած սաժէնը այժմ ծախվում է 2—5 ռուբլով: Յոյները լաւ հականալով որ Բաթումը յիրաւ վաճառականութեան համար մեծ նշանակութիւն պիտի ստանայ, գնել են և շարունակ գնում են հողեր, շինում են մեծ շինութիւններ, բանում են մագազիններ և այժմէն իսկ տեղիս վաճառականութեան մեծ մասը նրանց ձեռքումն է: Իսկ մեր Կովկասի հայ վաճառականները դեռ չեն մտածում, որ տեղիս վաճառականութիւնը ընկնելով յոյների և հրէաների ձեռքը շատ հեշտ կը լինի նրանց ուժգին կերպով մրցել և մեր երկրի հարստութիւնը նրանց ձեռքով բռնխված կը լինենք վաճառահանել. Նրանք կը դառնան միջնորդ վաճառողը Կովկասի և արտասահմանի առևտուրի, այն ժամանակը հեշտ է նրանց սկսել մրցումն և Բագուի հայերի հետ: Բագուի նաւթի գործարանատէրերը առաջուց պիտի հոգ տանեն նաւթի պահեստներ ունենալ այստեղ, քանի որ յայտնի է թէ Բագուի նաւթը կարող է մրցել Ամերիկայի նաւթի հետ մինչև Անգլիա հասցնելով, ուր մնաց Ռուսաստանի մէջ: Բաթումում նաւթի գործարան ունենալը աւելի շահաւէտ պիտի համարվի, քան Բագու, որովհետև առանց մաքսի են ստացվում այստեղ ամեն հարկաւոր մեքենաները և նաւթ պատրաստելու նիւթեղէնները, իսկ նաւթի մնացորդը (տականքը) արտասահման աւելի գին ունի քան Ռուսաստան: Սև նաւթ տեղափոխելու համար Բագուից թէև իր ծանրութեամբ երկաթուղուն շատ վարձ կը տրվի, համեմատաբար քան մաքրած նաւթի համար, բայց սև նաւթի պակասելը, ցամաքելը ճանապարհին աւելի քիչ կը լինի և այն էլ պակաս արժողութիւն ունի քան մաքրած նաւթը: Խորհուրդ կը տայինք Բագուի հայերին մի ընկերութիւն հիմնել ակցիաների վրա հիմնած, տեղս նաւթ պատրաստելու գործարան և պահեստներ շինելու, քանի որ եւրօպացին չէ սկսել, այն ժամանակը շատ ուշ կը լինի, որովհետև մեր սև նաւթը եւրօպացու ձեռքով եթէ պատրաստվի և վաճառահանվի՝ այն ժամանակը նրա հետ մրցելը յետոյ շատ դժուար կը լինի:

Այսօր 13 օր է որ Փօթիի հետ ծովային հաղորդակցութիւնը կտրված է սաստիկ ալեկոծութեան պատճառաւ. ձմեռը այստեղ սովորականից սաստիկ է. քանի օր է ձիւն է գալիս: Կիֆալ ձուկը այս տարի մեծ քանակութեամբ բռնում են, պուդը ծախվում է 70 կ. և 1 ռուբլ:

Ա. Ծատուրեանց.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 2 փետրվարի

Հայոց «Բարեգործական» ընկերութեան խորհուրդը զարմացմամբ կարդաց ձեր լրագրի № 14 «Զարմանալի դատողութիւն» վերնագրով յօդուածը: Ինչ պատճառով արդեօ՞ք լոյս տեսաւ այդ յօդուածը, որ կատարեալ հակակրութեամբ վերաբերվում է ընկերութեան նպատակներին և որ այնքան անպատեհ խօսքեր է պարունակում իր մէջ դէպի բոլոր անդամները—ամենևին հասկանալի չէ:

Աւելորդ կը լինի ի հարկէ ապացուցանել այժմ այդպիսի Բարեգործական ընկերութեան օգուտը, որպիսին նորերումս հաստատվեցաւ Թիֆլիսում, քանի որ բոլորեցունց քաջ յայտնի է, որ նրա նպատակն է օգնել այն ամեն մարդուն, որ իրան հայ է համարում, ուշք չը դարձնելով նրա կրօնական համոզմանց վրա: Ուրեմն ինչ կայ այստեղ յետադէմ, միջնադարեան կամ վնասակար, երբ դուք ինքեանքդ, ձեր խօսքերով, սկզբում ցանկացել էք այդ նորածին ընկերութեան աջողութիւն և համակրութեամբ բարևել էք այն անձանց, որոնք ընտրվեցան խորհրդի անդամներ: Եթէ միայն խորհրդի գործունէութիւնը հակառակ լինէր կանոնադրութեան, ինչ ասել որ այն ժամանակ իրաւունք կար քննութեան ենթարկել նորա այդ գործունէութիւնը, սակայն խորհուրդը ժամանակի սղութեան պատճառով, բացի նախապատրաստութիւններից, ոչինչ բան արած է:

Ոչ միայն խորհուրդը, անշուշտ և ամբողջ ընթերցող հայ հասարակութիւնը երբէք չէին կարող կարծել, որ դուք, մեծապատիւ խմբագիր, որ այսքան տարի նուիրած էք հայ ազգի բարոյական և մտաւոր վերակենդանութեան, փոխանակ օգնելու նորածին ընկերութեանը, արծարծելով ժողովրդի մէջ նրա բարի օգուտները, կը գրէիք այն բովանդակութեամբ յօդուած, որպիսին պարունակում է վերոյիշեալը: Անկարելի ենթադրել որ մի մասնաւոր դէպք, այն է՝ հասցնել խորհրդին 35 ր. գումարը, որ հաւաքել էին մի քանի անձինք յօգուտ ընկերութեան, ձեզ պատճառած լինէր այնքան ցաւ, որ առիթ տար ձեզ ամբողջ յօդուածը, սկզբից մինչև վերջը, լցնել դառն հայհոյանքներով:

Ընկերութեան խորհուրդը օգտաւէտ է համարում տպագրել ձեր լրագրի մէջ ներկայ նամակը, որին դուք անկասկած մի անկիւն կը շնորհէք, ոչ թէ այն նպատակով, որ ապացուցանել ձեր հայհոյանքների անտեղիութիւնը, այլ որպէս զի ձեր յօդուածը կարդալուց ընթերցող հասարակութեան մի յայտնի մասը կասկած չը տանէ այն օգտի մասին, որի վրա հիմնված է ներկայ Բարեգործական ընկերութեան գործունէութիւնը:

Նախագահ խորհրդի Աղէքսանդր Անանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» ներկայ համարում տպում ենք Թիֆլիսի Բարեգործական ընկերութեան խորհրդի պատասխանը, ստորագրված խորհրդի նախագահ պ. Անանեանի ձեռքով, մեր առաջնորդող յօդուածին, որ տպված էր «Մշակի» № 14 մէջ: Այսօր մենք պատասխանում ենք այդ նամակին:

—

Փետրվարի 3-ին, չորեքշաբթի օր, առաւօտեան ժամը 9-ին սկսվեց հրդեհ Շարուրօվի տանը, Ծուրինօվի փողոցի պահեստում: Ստորին յարկը կատարելապէս այրվեցաւ:

—

Ստացանք «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագրի համար բաժանորդագին 8 ռուբլ Մօսկվայից, պ. Ստեփան Մամիկոնեանից: Առաջվայ 315 ռուբլ փողի հետ կանի 323 ռուբլ:

—

«Մշակի» խմբագիրը իրան տեսնել ցանկացողներին ընդունում է խմբագրատան մէջ, բացի կիրակի օրերից, ամեն օր 1 ժամից մինչև 2 ժամ: Իսկ խմբագրատունը բաց է 10 ժամից մինչև 2 ժամ:

—

Ստացանք ԲԱԳՈՒԻՑ բաժանորդագին «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագրի համար 12 ռուբլ 60 կոպ. հետևեալ նամակով: «Խնդրեմ ընդունել այդ փողը, որպէս բաժանորդագին «Ժուրնալ դ'Օրիանի» համար, որ նուիրեցին տեղիս ռէալական դպրոցի հետևեալ աշակերտները: Սարգսեանց, Պարոնեանց, Ադամեանց, Թառայեանց, Մխիթարեանց, Տէր-Յակոբեանց, Հալաբեանց, Եաղուբեանց, Վաչէեանց, Պատուականեանց, Տէր-Մարկոսեանց, Քալանթարեան, Ստեփանեան և Աբբաս Սափարով (թուրք):

պէտք է ձեռնարկվեն կամ առաջնորդվեն ապագայ խորհրդների անդամները: Այն, որի մէջ այդքան ուշ խոստովանվում է այժմ պ. Անանեանի բերանով ընկերութեան խորհուրդը, մնում է մասնաւոր արտայայտութիւն և չէ փոխում կանօնադրութեան ոգին, չէ հաստատում այդ կանօնադրութիւնը, ժամանակակից սկզբունքի կողմից, Բագուի ընկերութեան կանօնադրութեան հետ: Այդ յայտնութիւնը մնում է մասնաւոր նամակի մէջ արտայայտած մի համոզմունք, թէև դուցէ շատ գովելի, բայց մենք չենք կարող նրան ընդունել որպէս կանօնադրութեան ն պ ա տ ա կ, քանի որ կառավարութեանը ներկայացնելու րօպէին նա արձանագրված չէ եղել կանօնադրութեան նախագծի մէջ: Եթէ պարոնները կամենում են որ մենք հաւատանք թէ ճշմարիտ դա է կանօնադրութեան նպատակը, թող կրկին մտցնեն այդ իրանց խօսքերը կանօնադրութեան մէջ և նորից ներկայացնեն կառավարութեան հաստատութեանը, որպէս զի յետ չը մնան Մարդասիրական ընկերութեան ազատամիտ սկզբունքից, որ նոյնպէս հաստատված է եղել կառավարութեան ձեռքով:

Ինքն խորհուրդը խոստովանվում է որ «Մշակը» համակրութեամբ է վերաբերվել դէպի ընկերութիւնը, բարևել է խորհրդի ընտրութիւնները և յետոյ մեղադրում է մեզ հայհոյանքների, հակակրութեան մէջ դէպի ընկերութիւնը.... Այդ ինչ հակասութիւն է: Միթէ մի մեծ ընկերութեան խորհրդի մէջ չը գտնվեցաւ ոչ ոք որ աւելի լօգիկական և մի և նոյն ժամանակ աւելի քաղաքավարի նամակ կարող էր յօրինել...

Մենք կրկնում ենք որ եթէ մենք ժամանակ էլ ունենայինք փողեր հաւաքել ընկերութեան համար, դարձեալ մենք պարտաւոր չենք անպատճառ համակրել ամեն մի հիմնարկութեան, միայն այն պատճառով որ դա հ ա յ ո ց հիմնարկութիւն է, չը նայելով որ այդ հիմնարկութիւնը իր ուղղութեամբ, իր ոգով, իր կանօնադրութեամբ, իր ընդհանուր ժողովների մէջ յայտնած մտքերով և հաստատված որոշումներով պատկանէր մեզ հակառակ հասարակական բանակին:

Անել մի բան, իսկ հաւատացնել ուրիշ բան,—աններելի է:

Ինչ ուզում են ասեն, անհերքելի մի փաստ է, որ «Մշակը» պատկանում է Նազարեանցի և Ռոստոմեանցի բանակին և պատիւ է համարում իրան աշակերտ համարվել յիշեալ գործիչների: Ի՞նչ զարմանալի բան կայ որ մենք մեզ հակառակ բանակ ենք համարում այն բանակի մնացորդներին, որոնք գործով և խօսքով միշտ կատաղաբար մարտնչել են Ռոստոմեանցի և Նազարեանցի դէմ և դեռ մինչև այժմ նրանց անունները սառնասրտութեամբ լսել չեն կարող: Մինչև այժմ դեռ նրանց գաղափարները չեն ընդունված, մինչև այժմ նրանց ոսկորները հանգիստ չեն թողնում գերեզմանում, մինչև այժմ թէ Թիֆլիսի, թէ Մօսկվայի բարեգործական ընկերութիւնները իրանց յօրինած կանօնադրութեամբ ապացուցին որ դեռ զզուանքով իրանց երեսը յետ են դարձնում կրօնական համբերողութեան միակ կրթիչ, լուսաւոր և ամեն ազգի ազգային կապերը հաստատող յաւիտենական սկզբունքից:

Իսկ կանօնադրութիւնից դուրս և նրա հաստատվելուց յետոյ մասնաւոր նամակում յայտնել այն ն պ ա տ ա կ ը, որ արձանագրված չէ կանօնադրութեան մէջ, ոչինչ արժէք չունի, եթէ ոչ մի սխալողական խոստովանութիւն, որ կարող է համարվել մի հ ա ր կ ժամանակակից, հետզհետէ ուժ ստացող հասարակական կարծիքին:

Բայց դարձեալ այդ ուրախալի խոստովանութիւնը չէ փոխում կանօնադրութեան էութիւնը:

Ինչ որ վերաբերվում է այն մեղադրանքին թէ մենք հայհոյել ենք, դառն և անտեղի հայհոյանքներ ենք թափել ընկերութեան վրա, կամ այն երեխայական և ծիծաղաշարժ մտքին թէ մեզ ցաւ է պատճառել թէ ընկերութիւնը ստացել է 35 ռուբլ և այլ այդ տեսակ, իսկ որ անտեղի, կոշտ ու կոպիտ, անտաշ խօսքերին, մենք այդ բոլորը վերաբերում ենք սառների մէջ կրթութեան պակասութեանը, որ անտանելի է անում նրանց լսել դառն ճշմարտութիւնը: Թող ընթերցողը կարդայ մեր № 14 յօդուածը և խորհրդի պարոնների պատասխանը և ինքն եզրակացնէ որտեղ կայ աւելի հայհոյանք:

Մենք վերջացնում ենք մեր յօդուածը դարձեալ կրկնելով, որ մենք Թիֆլիսի նոր հիմնված ընկերութեան նեղհայեաց կանօնադրութեանը երբէք չենք համակրել, բայց դարձեալ համակրութեամբ վերաբերվել ենք և կը վերաբերվենք ընկերութեան գլուխը կանգնած անձինքներին:

Իսկ եթէ գրեցինք «Մշակի» № 14 մէջ առաջնորդող յօդուած, այդ այն պատճառով էր որ նոյն իսկ այն անձինք, որոնց ընտրութեանը մենք համակրութեամբ վերաբերվեցինք, սկսեցին բարձրաձայն մեղադրել մեզ հասարակութեան մէջ կլքի և կողմնապահութեան մէջ, միայն այն պատճառով որ մենք յայտնեցինք թէ ժամանակը մեզ չէ ներում նուիրատութիւններ հաւաքել յօգուտ ընկերութեան, կամ ուղարկելի փողերի հաշիւները պահել:

Գ. Ա.

ընդամենը 12 ր. 90 կոպէկ: Հանելով փոստի ծախս, մնում է 12 ր. 60 կոպէկ, որ և ուղարկում եմ:» Ստորագրված է վաչէեանց: Ուրեմն առաջվայ փողի հետ կանի 335 րուբլ 60 կոպէկ: Որովհետև կոպէկներ հաշւելը դժուար է, կընդունենք որ ունենք այժմ 336 րուբլ:

—

Հրդեհները կրկին սկսեցին յաճախ կրկնվել Թիֆլիսում: Շարուրօվի տան մէջ պատահած հրդեհից մի քանի օր առաջ, այրվեցաւ մի շարք խանութների Միքայէլեան կամուրջի մօտ:

—

Եւրօպական այլ և այլ համալսարաններում կան այժմ մեզ յայտնի վեց հայ պրօֆէսօրներ: Լօնդօնում Բասսամ (հնագիտութիւն), Բերլինում Ա. Արծրունի (միներալօգիա), Ցիւրիխում Յ. Աբէլեանց (քիմիա), Ս. Պետերբուրգում Ք. Պատկանեան (արևելեան լեզուներ), Մօսկվայում Ներսէսեան (իրաւագիտութիւն) և Օդէսայում Գամբարօվ (իրաւագիտութիւն):

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

Կ. Պօլիս, 18 յունվարի 1882

Խիստ կարևոր յայտնութիւններ ունիմ ընելու ձեզ այսօր:

Կ. Պօլսոյ մէջ ազգային գործերն յետին ծայր վատթար վիճակի մէջ են: Ամբողջ հասարակութիւնը քանի մը էնտրիկաններու ձեռքը խաղալիք եղած է, և բնաւ մի գուշացուցիչ ելք կարելի չէ, եթէ լրագրութիւնը արձագանք չըլլայ ժողովրդեան արդարացի դժգոհանքներուն:

«Մշակի» ընթերցողք կը յիշեն որ չուրջ ութն ամիս յառաջ նախագուշակեցայ իրենց որ Ներսէս պատրիարքը խումբ մը հայ էֆէնդիներու էնտրիկայներուն զոհ պիտի գնայ օր մը: Ներսէսի վերջին հրաժարականին առջի օրերը հասարակութիւնը այնքան յուզուած էր, որ անոր բուն շարժառիթներուն վրայ չէր կարող մտածել և ոչ իսկ նորա ծանր հետևանքները նախագուշակել: Այժմ՝ քանի օրերը կանցնին, այնքան բացայայտ երևան կելնեն նորա դէմ լարուած մեքենայութիւնները և այս խնդրոյն մէջ գլխաւոր դեր խաղացողներուն անունները ժողովրդեան մէջ կը սկսին հնչուել: Եթէ այստեղի օրագիրք դեռ բառ մը չը գրեցին անոնց վրայ, եթէ ազգին դաւաճանները մատնանիշ չըրին տակաւին, սա բնաւ զարմանալի չէ: Հայ օրագիրք, գրեթէ առանց բացառութեան չահուած են պատրիարքի թշնամիներէն—մանաւանդ «Մասիսը»—չէ թէ անոր վրայ յարձակվելու համար, (դա դեռ կանուխ է), այլ եղելութեանց վրայ առ այժմ լռութիւն պահելու համար:

Ահաւասիկ իրաց բուն վիճակը:

Երեք տարի յառաջ Ազգային ժողովը քանի մը անձերէ բաղկացեալ մարմին մը հաստատեց, խորհրդարանական յանձնախումբ անունով, որու մէջ կը գտնուէին, ի մէջ այլոց, Յ. Մերիէմկուլի, Ս. Բարաղեան, Տ. Խուռուֆեան, Խզմիրլեան եպիսկոպոս և այլք: Այս յանձնախումբը պաշտօն ունէր իբր թէ օգնել պատրիարքին որ հայկական խնդրոյն իրագործվելուն որքան հնար է մղում մը տրուի, մտածել, խօսել, գործել, դիմել որու որ անկ է, աշխատել վերջապէս որ 61-րդ յօդուածին գործադրութիւնը մոռացութեան մէջ չիյնի: Այս յանձնախումբի անուանումը արդէն մի անվստահութեան ցոյց էր առ պատրիարքըն, իսկ ընտրուածներն այնպիսի անձինք էին որք հայկական խնդիրով զբաղուելէն աւելի Ներսէսի դէմ դաւաճանելու պիտի աշխատէին: Յանձնախումբի անդամները մէկ կողմէն ձախող, յիմար միջոցներ ձեռք կառնէին դիտմամբ, զորս պատրիարքի կը վերագրէին, միւս կողմէն Կ. Պօլսոյ ամեն կողմը գնալով, ամեն ընկերութիւններու, սալօններու մէջ կը ջանէին ցոյց տալ ըզՆերսէս իբր ազգին շահերուն ամենէն վնասակար անձը: Մի քանի ամիս անցաւ այս, յորմէ հետէ պատրիարքն ստիպուեցաւ իր վերջընթեր հրաժարականը տալ: Կը յիշենք, որ այն ատեն ընդհանրութեան թախանձանաց անսալով, Ներսէս քիչ վերջը յանձն առաւ իր պաշտօնին վրայ մնալու և ընդհանուր ժողովը, իբր վստահութեան քուէ, որոշեց որ այլ ևս խորհրդարանական յանձնախումբը պէտք չունի գործելու, և թէ ազգը կատարելապէս ապահով է որ պատրիարքը լրջօրէն և խոհեմութեամբ պիտի պաշտպանէ ազգին իրական շահերը:

Այս օրէն ահա կը սկսի մի խուլ թշնամութիւն պատրիարքի դէմ: Այդ դժկամակութիւնն էր որ այն օրէն ի վեր գաղտնի դաշնակից ըրաւ Մերիէմկուլի և Բարաղեան, որք մինչև այն ատեն կը տարբերէին միմեանցից ամեն հարցերու մէջ: Սոքա բնականապէս պատրաստ համախոհներ գտան Բ. Դրան հայ պաշտօնեայներուն մէջ: Այս խմբակին գլուխն անցաւ մի մարդ որ նշանակուած էր բնականապէս իր ազգին մէջ ամեն տեսակ կեղտոտ դերեր խաղալու տրամադրութիւններովը: Այդ անձն է Յովհաննէս Նուրեան անուն Բ. Դրան էֆէնդի մը, որու անունը ամենքը պչզումով կարտասանեն այստեղ և զոր դիւրին է Կ. Պօլսոյ ամենաբազմամարդ փողոցներում անգամ ճանաչել, այնքան իր կերպարանքը կը մատնէ իր սիրտը, այնքան ժահր կը հոսէ իր թաղուկ և թաւամաղ երեսէն: Թիւրքերը գիտեն թէ ինչ թանգագին գործիք մըն է սա իրենց ձեռաց մէջ հայերը հալածելու համար, օգուտ կը քաղեն անոր փառամոլութենէն որ կարողանան խեղդել հայկական հարց կոչուած տաղտկալի խնդիրը, և հայկական տարրը քիչ ժամանակի մէջ բնաջինջ ընել Հայաստանէն:

Բայց այս նպատակին հասնելու համար, հարկ էր Ներսէսը մէջ տեղէն վերցունել, և սորա միակ միջոցն էր ազգին զգացնել տալ, որ երբ թէ հայոց ամեն ընթացիկ գործերուն յապաղելուն պատճառը, և Թիւրքաց անվստահ աչօք հայոց վրայ նայելուն, ամեն հալածանաց, կեղեքմանց, հարստահարութեանց սաստկանալուն պատճառը, Ներսէսի հետևած հոկաթրքական ընթացքն էր, որ փոխանակ թողնելու որ Թիւրքեան շնորհէ ամեն բարենորոգում, որ ատեն և ինչպէս որ արժան գտնէ, օր քան զօր առաւել ևս կը սրդէ սպառնալ տէրութեան մօտ որ բարենորոգմունք ժամ յառաջ ի գործ դրուին հայկական գաւառներուն մէջ: Ներսէսն, սկզբունքի տէր, կատարելապէս նուիրուած ազգային շահերին, չէր կարող անսալ հայ էֆէնդիներու խրատին և փոխել իր վարմունքը, քաղաքական կրաւորական մի դեր առնելով: Նոյն միջոցին Թիւրքերը ամեն միջոց ձեռք կառնէին հայերը դժգոհ ընելու: Այդ միջոցներուն գլխաւորներն յայտնուած են պատրիարքին վերջին պատճառաբանեալ հրաժարականին մէջ:

Իրաց այս վիճակը չէր կարող սակայն շարունակել: Ներսէսը հրաժարիլ ստիպուեցաւ երկու ամիս յառաջ և այս անգամ անդառնալի կերպով, ոչ այնքան պինաթափ ըլլալուն, որքան ցոյց տալու համար որ ինքն ևս գործի չի խառնուելով, դարձեալ հայոց նկատմամբ Բ. Դրան վարմունքը նոյնը պիտի ըլլայ, վասն զի երբէք բարենորոգմունք չի կատարելը Թիւրքին այժմեան որոշ քաղաքականութիւնն է:

Պատրիարքը հրաժարականը ձեռք ձգելով Նուրեան, Բարաղեան և ընկերաց աշխատութեան ամենէն դիւրին մասն էր որ կատարուեր էր: Կը մնար այնուհետև վարուել այնպէս որ ոչ Բ. Դուռը պակասաւոր երևէր օտարաց առջև և ոչ ազգը յուզուելով նորա գլխացաւ պատճառէր: Հրաժարականն պէտք չէր Բ. Դուռը փոյթով ընդունիլ ձևացունէր, ազգակի ազգին հետ անհամաձայնութեան մէջ չի գտնուելու համար: Իսկ ազգն, ազգային ընդհանուր ժողովին մեծամասնութիւնն, որ բնաւ տրամադիր չէր պատրիարքէն զատուելու, պէտք էր իր այս կամքը արտայայտելու անկարողութեան մէջ դնել: Պէտք էր ժամանակ շահել, ունայն յոյսերով տատանել զազգն, սփոփել բայց անհիմն լուրեր տարածել, և հոգիները փայլուն երևցունել, մինչև որ խնդիրը մոռացութեան մէջ իյնէր, և Ներսէսի յիշատակը ելնէր ամենուն մտքէն:

Նուրեան Յովհաննէս, աջակից ունենալով իրեն Յ. Մերիէմկուլին, որ ընդհանուր ժողովին ատենապետն կամ լաւ ևս դիկտատօրն է, Խուռուֆեանը, աւելի միամիտ քան չարամիտ ատենապետը վարչութեան, լկտի Բարաղեանը և քանի մը երկրորդական արբանեակները—չը մոռանանք Խզմիրլեանը որ պատրիարքի յաջորդութիւնը կը բաղձայ—յաջողեցան մինչև հիմայ խնդիրը երկարել. Նախ՝ Բ. Դրան խրատելով որ առ երես չընդունի այդ հրաժարականը, և երկրորդ՝ ազգային ժողովի նիստերն սնոտի պատճառանքներով դադարեցունելով: Ազգային ժողովէն միշտ վախ ունէին Նուրեան և ընկերք, վասն զի հարցապնդումներն և ժողովրդեան ցոյցերն ամեն պլան կարող էին քայքայել: Իսկ օրագրաց մէկ քանին այդ պարոններէն միայն կը ներշնչուին, և մէկ քանին ալ չեն կարող իրաց իսկութիւնը երևան հանել, վասն զի տուգանք, դադարումն սպառնացած են անոնց Բ. Դրան միջոցով:

Ժողովուրդը այժմ ձեռքերը կապած կը սպասէ, և չը գիտեր թէ ո՛ր միջոցի դիմէ իր այս տարտամ վիճակէն ազատելու համար: Սակայն քանի մը օրէ ի վեր շշնկոցներ սկսան լսուիլ, ժողովուրդն սկսաւ արթննալ և տեսնել թէ ո՛րպիսի անձանց ձեռքը խաղալիք եղեր է, ինչ տեսակ արարածներու զոհ կը գնայ: Սկսաւ ահա գիտել որ զինքն ի կորուստ կառաջնորդեն: Յուսահատութիւնը, զայրոյթը շատ բաներ կարող են ընել տալ, և հաւանականութիւնը այն է որ քիչ օրէն պիտի իմանաք թէ աղաղակներ բարձրացեր են ամեն կողմ այս կացութեան վերջ մը տալու համար, վասն զի անհանդուրժելի վիճակ մըն է այժմեան Թիւրքիաբնակ հայոց վիճակը և առաւել ևս ցաւալի որ այս անգամ ալ դարձեալ հայեր են չարեաց գլխաւոր պատճառը:

Բայց ամենէն աւելի ցաւալին, ամենէն աւելի յուսահատելին այն է որ այս երկրիս մէջ քանի մը անձնաւորութիւնք կարող են ուզած ժամանակնին ազգին ընդհանրութեան ամենայն չարիք հասցունել, պահ մը դադարեցնել ամեն ազգային գործ, և Բ. Դրան օգնութեամբը անիշխանութեան դատապարտել զայն:

Այսպէս ուրեմն այժմեան ամեն մեքենայութեանց պարագլուխն, ամեն էնթրիկներու առանցքն Նուրեանը կրնայ համարուիլ, զոր յակամայս մեր ուսուխոնակ ազգային ներկայացնելու տխուր պատեհութիւնը ունինք այսօր: Ամբողջ Կ. Պօլսոյ մէջ հայերն բարձրաձայն կը խոստովանին, թէ նա է միակ միջնորդն Բ. Դրան և ազգի մէջ, նա է Բ. Դրան պաշտօնեաներուն չար խորհրդակիցը, ուղեցոյցը, նոյնպէս և ազգային վարչութեան խրատատուն, որոնցմէ ոմանք մատնութենէ վախնալով և ոմանք ալ Ներսէսի դէմ մասնաւոր հակառակութիւն ունենալով, լաւ գործիք եղած են նորա ձեռքում: Նուրեանն է ամեն տեղ քարոզողը թէ ազգին փրկութիւն չը կայ, եթէ առաջուան պէս Թիւրքի սուրուկը չըլլայ, եթէ չը կարէ բոլորովին իր յոյսը պաշտպան տէրութիւններէն: Եւ սակայն Նուրեան այսպէս չէր մտածէր երբ Ռուսիոյ յաղթական դրօշակը եկաւ ծածանել Կ. Պօլսոյ պարիսպներուն ներքև: Նա էր որ այլևս յոյս չունենալով Թիւրքերէն, կարծելով որ օսմանցի կառավարութեան վերջին ժամը հնչեր է, ջանաց այնպիսի դիրք մը բռնել որ եթէ պատահմամբ հայոց բարիք մը ըլլայ, ինքն ալ մասնակից ըլլայ այդ բարիքին: Նա մեծ դեր խաղաց այն ժամանակ հայկական հարցը երևան գալուն մասին: Մենք պիտի կարենանք ապացուցանել, եթէ խոհեմութեամբ ազգային գործերէն շատով չի քաշուի, կամ եթէ իրեն սովորական եղած միջոցներուն զմեզ ստիպէ, թէ ո՛րպէս և ինչպէս վարուեցաւ նա այն ժամանակ որ օգուտ կարենայ քաղել հոգևարք հռչակած Թիւրքին ժառանգութենէն: Հինգ տարի անցաւ այն ատենէն ի վեր, և տեսնելով որ Թիւրքը տակաւին կանգուն կը մնայ և նորա հայոց մասին յղացած անվստահութիւնը արգելք կըլլայ իրեն յառաջանալուն, փոխեց քիչ քիչ իրեն տակտիկը և մատնութեամբ ապրող ստոր հայ գործիչներուն պարագլուխը եղաւ: Նա ռուսահպատակ հօր մը զաւակ, թողուցած է իր հպատակութիւնը, վասն զի իրենպէսներուն Թիւրքիոյ մէջ միայն ասպարէզ կայ. և այժմ ուրիշներուն օտար հպատակութիւնը զէնք մը բռնած է իր ձեռքում անոնք հալածելու համար: Նա էր որ քիչ ամիս յառաջ «Մշակի» Կ. Պօլսոյ աշխատակցին դէմ Բ. Դրան գանգատ ընել տուաւ դեսպանատան իբրև մի խռովարար ցոյց տալով զայն և որու հետևութիւնը, ինչպէս յայտնի է, մի բարձրաձայն ծիծաղ եղաւ:

Այսպիսիներն՝ վնասելու անկարողութեան մէջ դնելու համար, բաւական է երբեմն ազդարարել, յայտ առնուլ հրապարակաւ իրենց անցեալը և յիշեցնել որ ազգին ծանօթ են այժմ իրենց արարքներն: Արդ՝ եթէ այս տեղի լրագրաց կեանքը սպառնալով Նուրեան և իւր վերոյիշեալ արբանեակներն յաջողած են զայնս լռեցունել, պէտք չէ մոռանան որ «Մշակի» հետ մի քիչ աւելի դժուար է նոյն միջոցը գործածել: Թէպէտ այդ պարոններուն համար «Մշակի» մէջ մի յօդուած թանկագին յանձնարարութիւն մըն է Բ. Դրան նախարարներուն մօտ, սակայն այս մի փոքր ազդարարութիւն է որ կընենք, գլխաւորապէս Նուրեան էֆէնդիին: Իրմէն կախեալ է աւելին չը խօսեցնել մեզ: Կովկասի մէջ հայու տապարն շատ կայ:

Մ. Վ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Morning Post» լրագրի թղթակիցը յունվարի 20-ից (1 փետրվարի) հեռագրում է Բերլինից, որ այնտեղ հասել է Գօշէն: Հաւատացնում են, որ երբ թէ նա ծածուկ յանձնարարութիւն է ստացել իմանալ, թէ Գերմանիայի բարեկամութիւնը դէպի Թիւրքիան մինչև ո՛ր աստիճանն է հասնում:

—«Times» լրագիրը հետևեալ տեղեկութիւնն ստացաւ Կալկուտտից. Աֆղանստանի էմիրը, որ ձմեռը Կաբուլումն է անցկացնում, ինչպէս երևում է, դիտաւորութիւն ունի անբաւականութիւնը խիստ միջոցներով ճնշել: Նա սպանել տուեց մի քանի օֆիցէրներին, որոնք հանդուցեալ Շիր-Ալիին էին ծառայում. 1,100 մարդիկ բանտարկված են քաղաքական յանցանքների համար: Աֆղանստանի խառնակութիւնը ամեն չափից անցաւ:

—Փարիզի «Temps» լրագրին Լօնդօնից, փետրվարի 1-ից հեռագրում են, որ իրլանդացի կասադիները երէկ մտան միտինգի դահլիճը Չէլսիում, ուր սէր Չարլզ Դիլկ և նրա օգնական Չարլզ Ֆիրթ պէտք է ճառերով դիմէին իրանց ընտրողներին: Նրանք աղաղակ բարձրացրին, և մնալով դահլիճում աղաղակում էին. «Կեցցէ Պարնէլ: Թող կործանին սահմանական օրէնքները:» Պօլիցիականները եկան և կարգը վերականգնեցին:

—«Polit. Corresp.» լրագրին Կ. Պօլսից գրում են, որ Լորդ Դիւֆերինի տեսակցութիւնից յետոյ, որ նա ունէր սուլթանի հետ, մինիստրների ժողովում եռանդով քննում են Հայաստանի մէջ մտցնելի վերանորոգութիւնների խնդիրը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոմսուհի Վլիմա Գուգօնայ այս օրերս Պէշտ եկաւ և խնդիրք տուեց, որ թոյլտուութիւն տան նրան այդ քաղաքում բժշկութիւն անելու համար: Կոմսուհին մօտ 34 տարեկան է. նա մեծ աջողութեամբ վերջացրեց իր ուսման ընթացքը Ցիւրիխի համալսարանում հռչակաւոր պրօֆէսօր Բօզէի առաջնորդութեան տակ, որի մօտ և առաջին ասիստենտ էր: Ցիւրիխում նա մէկ շարադրութիւն գրեց, որի համար և բժշկութեան դօկտօրի աստիճան ստացաւ:

* * *

«Dzien. Polski» լրագիրը զարմանալով պատմում է գերմանացիների ախորժակի մասին: Միւնխէն քաղաքում մի կերպով իմացվեցաւ, որ միայն մէկ հիւրանոցում տօն օրերից մէկում գերմանացիք խմել են 7,500 բաժակ գարեջուր և կերել են բազմատեսակ կերակուրներ, որոնց քանակութեան մասին մնացորդներից կարելի է դատել: Մնացորդները սրանք են. 27 փունտ կլբասի կաշի (չը հաշւելով այն, որ շատերը կլբասը կուլ էին տուել), 16 փունտ պանրի մնացորդներ, 9 փունտ ոսկորներ, 4 փունտ թուղթ, որի մէջ փաթաթված էին զանազան ուտելիքները և բոլոր 193 արմատներ:

* * *

Հնութեան յայտնի հետախուզող Բոկոս յունական մէկ հին վանքի մէջ գտաւ պապիրուսի թուղթ, որի վրա գրված է ամբողջ Ոդիսականը: Այդ թանգագին ձեռագիրը աթէնացի Թէօփրաստի գրածն է և վանքի ձեռքն է անցել Բիւզանդիայի վերջին կայսր Կոստանդինի Պալէօլօգի մէկ ազգականից: Այդ ձեռագրի շնորհիւ կարելի է պարզել Ոդիսականի հեղինակի ծննդեան տեղի և ժամանակի հարցը:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ Մեր ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ IV և V Գրքոյկը. „Երկու Վէպիկ“ Անդերսենից. „Սիսիլ“ և „Խոզարած“, գին. 20 կ., առ. պիտ. դիմել Տփխիս. Ред. „Мегу“ Тиграну Назарьянцъ.

ԽԱՒԻԱՐ առաջին տեսակի 70 կ., նոյն խաւիար առաջին տեսակի 1 ր. 20 կ., շոքի համար չչէօտակներ 30 կ., բալիկթառ-մասհանկներ 10, 14 և 18 ր.: Որևէ բանս կը ստացվի **ՊԱՆԻՐ** չեսեր 60 կ., ֆունտը: **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ:**

1—10

„ԿՐԿՆԱԿԻ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ“ ԲՈՒԽԳԱԼՏԵՐԻԱՅ“

Ամենայն և գործնական ձևի, բացարձակ կանոններով և բացատրութեամբ, որ ամենաշնչու կերպով կարող է սովորացնել հաշւապահութիւնը այն անձանց, որոնք ցանկանում են սովորել կամ ունենում այդպիսի հաշիւներ, շուտով կը մտնի մամուլի տակ. գիրքը կը բաղկանայ մօտ 400 երեսից. և մեծուր ապացուցութեամբ. գործ հետ մասին կը լինի և մի փոքրիկ վերլուծութեան „Գոգ“ վերնագրով և „Իմ երգերը“ յաւելուածով. ցանկացողները Թիֆլիսում կարող են դիմել „Կենտրոնական“ և „Զաքարեայ Գրիգորեանցի“ գրավաճառանոցներում և Թադէոս Տէր-Միքայէլեանցի մօտ. Բաղու Բարխուդար մագազինում, ինձ մօտ և „Մշակ“ գրասենեակում. գաւառացիք քաղաքներում այն անձանց մօտ, որոնք բաժանորդներ են այդ մասին ստորագրութեան թերթ ընդունեն:

Երկուսի արժէքն է մեսին 2 ր. 50 կ. ապացուցութեանց յետոյ 3 ր.: Բաժանորդների անունները և ազգանունները կը տպագրուեն գրքի վերջում:

Հրատարակիչ Արէլ Գ. Ալլահեանց

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 25% ԷԺԱՆ

քան թէ ուրիշ տեղ. ԹԷՅ, կակաօ, ՇՕԿՕԼԱԴ, բիսկվիտներ, մարմելադներ, բրինձ, սանձներ, բաժակներ, պոկալներ, թէյամաններ, սուփաներ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, ԿՈՂՊԷՔՆԵՐ, ԶԳՍՏԱԿԱՆՆԵՐ, զգալներ, դանակներ, ԳՐՈՒԶՆԵՐ, քորզի, ծխամորճներ, կլէօնկա, ԹԱՄԲԵՐ, սանձեր, ուլթօներ, ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, երեսըրբիչներ, թաշկինակներ, կանանց գուլպաներ, մարդկերանց գուլպաներ, տուալետի սապօն, հոտաւէտ ջրեր, շերբետ, ցիտրան մագնեզիա, խինայի գինի, պորտվէյն, խերես, կօնիակ և 1,000 այլ առարկաներ: **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ: ՆՈՅՆ ՏԵՂԸ** փաճառականներին **ՄԵԾ** քանակութեամբ ծախվում է **ԹԷՅ**. պուդերով 40, 46, 52, 58, ր., իսկ ֆունտերով 1 ր. 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ., իսկ ամենաբարձր թէյը ֆունտը 2 ր. քաշը ԱՌԱՆՑ ԹՂԹԻ:

ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ 20—60 ր. և ՉՕԿ-ԲՕՐ (chokl bore) George Dau-ի գործարանից 120 ր., րէվօլվերներ 4—34 ր., ԲՈՒԼ-ԴՕԳ (bull dog) 11—20 ր., կանանց թամբեր 65 ր., չեֆիլդի դանակներ 3 ր. 50 կ. դիւժինը, ալբօմներ կիսադնով, ֆիլտրաներ և այլն: Ամենամեծ պաշեստ հրացանների և րէվօլվերների Թիֆլիսում:

93—100

Въ Редакціи газеты

«МШАКЪ»

Продается

„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“

Д. Григорія АРЦРУНИ.

Брошюра напечатана въ Москвѣ.

Цѣна 25 коп.

„ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ“

Այս ֆիրմայով բանալով Երևանում մի գրավաճառանոց՝ կցելով նորա հետ ուսումնարանական, գիւտնական, նկարչական և կազմարարական իրեղէնների խանութ, յանձն եմ առնում ամէն միշտ յիշեալ ապրանքներից Երևանի և նորա շրջակայ քաղաքների և գիւղերի գիւտնաններին և ուսումնարաններին շատ ձեռնտու գներով և պայմաններով:

Ընդունում եմ տպագրել տալու բլանկներ, ծանուցագրեր, յայտարարութիւններ, այցետոմսեր, բրօշիւրներ, նաև գրքեր, ամենաարժան վարձով:

Ինձ մօտ է գտանվում իմ հրատարակած „Տնային բժշկական մարմնամարզութեան“ գրքոյկի պահեստը:

Իմ հասցէն. г. Эривань. Н. Симеонянцу, магазинъ. „Другъ-Дѣтей“.

ԱՐԴԷՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ռուսաց յայտնի գրող **ՎՈՒԶԵՏԻԶԻ** „ДВѢ ЕЛКИ“ մանկական գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը **„ԵՐԿՈՒ ՏՕՆԱԾԱՌ“** անունով:

Այս գրքոյկը ընդունել էր տպագրելու հայերէն գրքերի հրատարակութեան ընկերութիւնը. բայց նրանից անկախ պատճառներով ինքն ընկերութիւնը յաջողութիւն չունեցաւ տպագրելու: Տպագրված է շատ ընտիր թղթի վերայ խոշոր տառերով:

ԳԻՆՆ Է 20 ԿՈՊԷԿ:

Կարելի է ստանալ թէ՛ կենտրոնական գրավաճառանոցից և թէ՛ թարգմանողից՝ հետևեալ հասցէով.

Тифлисъ—на Авлабарѣ Ивану Петровичу *Назаріанцъ.*

Վաճառվում են 15,000 ամաններ առաջին տեսակի 15 կ. հատը, 12,000 խրուստալի բաժակներ 25 կ. հատը, 10,000 բօկալ և բաժակներ 10 կ. հատը, 10,000 մատուցարաններ և կոպէքներ 15 կ. հատը, 10,000 ասեղ 8—40 կ. հարիւրը, 10,000 պենալներ 5 կ., 5,000 շիշ պօրտ-վէյն և խերես 1 ր. հատը, 2,000 արշին կլէօնկա 60 կ.—2 ր. արշինը, 2,000 դիւժին մատիտներ և գրչակոթեր 8 կ. դիւժինը, 2,000 ֆ. հնդկական բրինձ 7, 8 և 10 կ. ֆունտը, 1000 ֆունտ լէպէօշկա 50 կ. ֆունտը, 600 անգլիական րէվօլվերներ 4—34 ր. հատը, 300 անգլիական հրացաններ 20—100 ր. հատը, դրապ, տրիկօ, ալբօմներ, ձմեռվայ պալտօներ, գլխարկներ, վարտիկներ, հագուստ կէսգնով: Ծախվում է **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ: Նոյն տեղը ծախվում է ծովային **ԽՈՏ** պուդը 2 ր. 50 կ.:

49—60

Կովկասեան Պրիկազը յայտնում է, որ ներկայ փետրվարի 17-ին նշանակված է աճուրդ կրկնաճուրդով երեք օրից յետոյ Թիֆլիսի քաղաքային հիւանդանոցի, աղքատանոցի և ֆելդշերների ուսումնարանի համար 1882 թուականին սպիտակեղէն և զանազան առարկաներ պատրաստելու համար: Հիւանդանոցի համար: Շապկի լայն քաթանից ադամարդկերանց շապիկներ 390 հատ, վարտիկներ չթից 585 հատ, լայն քաթանից կօֆտաներ 80 հատ, շապկի լայն քաթանից կանանց շապիկներ 180 հատ, շապկի քաթանից երեսըրբիչներ 8 վերշօկ լայնութեան 300 հատ, բմպի չուլկներ 500 զոյգ, գոգնոցներ բավենդուկից 187 հատ, բավենդուկից յատակսրբիչներ 1500 արշին, լայն քաթանից բարձի երեսներ 235 զոյգ, տուֆլիներ 400 զոյգ, բմպից անապգեստներ 20 հատ, անապգեստներ մոխրագոյն քաթանից 10 հատ, ֆեսեր 18 վերշօկ լայնութեան քաթանից 300 հատ, նահալու երեսներ վերևի և ներքևի պարուսինայից 305 զոյգ, միաչինանոց այնութեան քաթանից գլխի փաթըթաններ 630 զոյգ, թաշկինակներ իւրաքանչիւրը 1 արշին և 2 վերշօկ լայնութեան 330 հատ, շապիկներ անհանգիստ հիւանդների համար ծովային պարուսինայից 8 հատ, ծառաների համար բլուզաներ վարտիկներով մոխրագոյն նանկից 64 զոյգ, կօֆտաներ իւպկաներով քաթանից 68 հատ, գոգնոցներ միտկալից 64 հատ, գիշերային երկու պահապանների համար ոչխարի թուլուպներ գծաւոր տիկով ծածկված 2 հատ, քէչայի կօշիկներ 2 զոյգ, սեղաններ մահճակալների մօտ դնելու համար 37 հատ, աթոռներ 50 հատ, դիվաններ երկաթէ ոտքերով 20 հատ, վասերկլօզետներ շարժական ֆայանսի ամաններով 5 հատ, սիւներ լուացք չորացնելու համար իւրաքանչիւրը 4 արշին երկարութեամբ և 5 վերշօկ լայնութեամբ. 30 հատ լարեր լուացք կախելու համար 360 սաժէն, դանակներ և պատառաքաղներ 60 զոյգ, սեղանի գդալներ մետալից ֆրամէ 50 հատ, պղնձէ տաղեր իւրաքանչիւրը 5 ֆունտանոց 15 հատ, պղինձներ կերակուր եփելու համար զանազան մեծութեան 2 պ. 20 ֆունտ ծանրութեամբ, ներսից կլեկած 4 հատ, այգու նստարաններ 10 հատ: Աղքատանոցի համար. ադամարդկերանց շապիկներ մի արշին լայնութեան քաթանից 50 հատ, անգլիական պարուսինայից վարտիկներ 50 հատ, գլխարկներ 25 հատ, բրդէներ ուղտի մահուդից 10 հատ, կանանց շապիկներ մի արշին լայնութեան քաթանից 40 հատ, իւբկաներ քաթանից 20 հատ, կօֆտաներ 40 հատ, հագուստներ քաթանից 25 հատ, բարձի երեսներ ֆլամի քաթանից 100 հատ, լհերի տակի չարսաւներ $2^1/_4$ արշին լայնութեամբ 100 հատ, թաշկինակներ 150 հատ, բամբակէ չուլկներ 100 հատ, բրդէ չուլքներ 100 հատ, ոտնամաններ 100 հատ, պղնձէ վեդրօներ $7^1/_2$ ֆունտանոց իւրաքանչիւրը ներսը կլեկած 5 հատ, պղնձէ վաններ ամաններ լուանալու համար իւրաքանչիւրը 12 ֆունտանոց ներսը կլեկած 3 հատ, ժարօվնեաներ պղնձէ իւրաքանչիւրը 10 ֆունտ, կլեկած 2 հատ, պղնձէ ուրիլնիկներ ներսը կլեկած իւրաքանչիւրը $3^1/_2$ ֆունտ 6 հատ, պղնձէ կրուժկա 5 ֆունտանոց կլեկած 1 հատ, ամաններ խորը և մանրը իւրաքանչիւրից 2 դիւժին, 4 դիւժին, կրուժկաներ ծածկոցներով 2 հատ, բլիւդներ 6 հատ, դանակներ և պատառաքաղներ 2 դիւժին, պահարան խոհանոցի համար 1 հատ:

Ֆելդշերների ուսումնարանի համար: Շապիկներ բմպից 60 հատ, վարտիկներ բմպից 100 հատ, պօրտեանկաներ բմպից զոյգը կէսկէս արշին 90 զոյգ, թաշկինակներ 90 հատ, բլուզաներ մելիտօնից 60 հատ, վարտիկներ մելիտօնից 67 հատ, պալտօներ մելիտօնից բամբկած ֆլանելի աստառով 21 հատ, ամառվայ բլուզաներ 50 հատ, ամառվայ վարտիկներ պարուսինայից 75 հատ, գլխակներ 45 հատ, գօտիկներ 45 հատ, գուլպաներ 90 զոյգ, ամառվայ լհերներ տիկից 15 հատ, ձմեռվայ լեհերներ ուղտի մահուդից 15 հատ:

Աճուրդը կը կատարվի բերանացի և փակված ծրարներով օրէնքների հիման վրա, բայց իւրաքանչիւր առարկան առանձին: Աճուրդի վերջանալուց յետոյ ոչ մի յայտարարութիւն չի ընդունվի: Ցանկացողներին մասնակցել աճուրդին բերանացի կամ փակված յայտարարութիւններով պէտք է յայտնեն աճուրդի և կրկնաճուրդի օրը 12 ժամից ոչ ուշ Պրիկազի ներկայութեամբ, իսկ փոստով ուղարկված յայտարարութիւնները կընդունվեն և աճուրդի ժամանակ: Յայտարարութեան հետ պէտք է ներկայացնել գիլդիական վկայական և հաստատ գրաւական աճուրդի գումարի $^1/_3$ մասի համար, իսկ բէհ սատանալու համար պահանջվում է գրաւական արժէթղթերով:

Այն պայմանները, որոնց հիման վրա ենթադրված է աճուրդանել, կարելի է տեսնել Պրիկազի մէջ ամէն օր բացի տօներից առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2:

2—3.

Առաջիկայ 1882 թուականին Շուշի քաղաքում կը հրատարակվի հայերէն լեզուով գրականական-քաղաքական և ազգային ամսագիր

„ԳՈՐԾ“

„Գործի“ իւրաքանչիւր համարը բաղկացած կը լինի 5—6 թերթից (80—90) և դուրս կը գայ իւրաքանչիւր ամսի վերջում:

Նախագիծ

ա. Ժամանակագրութիւն. տէրութեան կարգադրութիւններ: Ռուսաց, արտասահմանի և կովկասի կեանքի նորութիւնները:
բ. Քննական յօդուածներ հայերի և նոցա դրացի ազգերի տնտեսական, բարոյական և մտաւորական դրութեան մասին:
գ. Վէպեր, մանրավէպեր, զրոյցներ, նկարագրութիւններ, ճանապարհորդութիւններ—ինքնուրոյն և թարգմանական:
դ. Մատենախօսութիւն.—քննութիւն հայերէն լեզուով տպագրվող գրքերի, նոյնպէս այն օտար գրքերի, որոնց նիւթը հայոց ու կովկասեան կեանքից է առնուած:
ե. Քաղաքական տեսութիւն:
զ. Ներքին տեսութիւն:
Մանկավարժական ժամանակագրութիւն:
ը. Այլ և այլք:
թ. Իբրև յաւելուած եւրոպական և ռուսաց ընտիր հեղինակների գրուածների թարգմանութիւն:
Յայտարարութիւններ:

Հրատարակութեան (12 տետրակ) տարեկան գինն է ամեն տեղ . . 8 րուբլի
վեց ամսուանը . . . . . . 5 րուբլի
երեք ամսուանը . . . . . . 3 րուբլի

Վճարը կանխիկ է.

Բաժանորդագրվողները կարող են դիմել այս հասցէով. Шуша. Симеону Ахуманъ, учителю армянской семинаріи.

Խմբագիր-Հրատարակիչ Սիմեօն Հախումեանց

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 4 Февраля 1882 года. Типографія Главн. Управл. Намѣст. Кавказ. Лорисъ-Меликовская улица, каз. домъ.